

Ungdomskriminalitet - En kvalitativ studie om förklaringsmodeller och riskfaktorer

Amar Said

Vt-11

Handledare: Tabitha Wright
Nielsen

Abstract

It is hoped that this study would point out the underlying causes of criminality of teen agers. This study is mainly based on the views and appreciation of four social workers involved in the study of these causes. It displays the findings of previous studies of these causes, comparing them with the social workers' findings. It also compares the social workers findings with reference to the importance of gender, race and social class of the subject.

Main subjects of this study are: family, school, peers, personality, gender, race and social class. Through these subjects, the study displays how personality development of the teenager is influenced, and what drives teenagers to commit a crime.

Keywords: criminality, youth, family, school, peers, personality, gender, race and social class.

Sammanfattning

Syftet med studien är att ta reda på vilka riskfaktorer det finns som gör att ungdomar begår brott. Studien är byggd i stort sätt av fyra socialarbetares synsätt på riskfaktorer. Det introduceras även förklaringsmodeller i tidigare forskning. En jämförelse mellan tidigare forskning och dessa fyra socialarbetarnas förklaringar genomförs, socialarbetarnas förklaringar jämförs även med varandra. Arbetet studerar även betydelsen av sambandet mellan dessa förklaringar och kön, klass och etnicitet. Centrala teman i studien har varit familj, skola, kamrater, biologi, kön, klass och etnicitet. Utifrån dessa olika teman diskuteras hur ungdomens utveckling av sin identitet kan påverkas, vad som kan göra att ungdomen begår brott, och hur ungdomen kan utveckla kriminalitet.

Nyckelord: Kriminalitet, ungdom, familj, skola, kamrater, biologi, kön, klass och etnicitet.

الخلاصة

الغرض من هذا البحث هو معرفة العوامل المحذوره التي تتسبب للذين هم في سن المراهقه ان يرتكبوا الجنحه و الجريمة.

اسس هذا البحث بصوره رئيسيه على نظره وفهم اربعة من العاملين الاجتماعيين لهذه العوامل.

كما يظهر هذا البحث الايضاحات في البحوث السابقه لهذه العوامل, ومقارنه البحوث السابقه مع شروحات العاملين الاجتماعيين و ايضا مقارنه شروحات العاملين الاجتماعيين فيما بينها مع الاشاره الى اهمية علاقه الجنس, العرق و المرتبه الاجتماعيه في هذه الشروحات.

الموضوعات الرئيسيه في هذا البحث هي العائله, المدرسه, الاصدقاء, طبيعة الانسان, الجنس, العرق و المرتبه الاجتماعيه.

من خلال هذه الموضوعات المختلفه يناقش البحث كيفيه تأثير العوامل المحذوره على النضوج الشخصي للشباب المراهق وما يجعله من ان يرتكب الجريمة.

مفاتيح البحث: الاجرام, الشباب, العائله, المدرسه, الاصدقاء, طبيعة الانسان, الجنس, العرق و المرتبه الاجتماعيه.

Förord

Det har varit tuffare att skriva en c-uppsats än vad jag hade förväntat mig. Jag har varit förvirrad och därför fastnat ibland. Jag tror att det hade varit en fördel om jag hade skrivit uppsatsen tillsammans med någon annan student. Dels för att dela med sig av sina tankar, dels för att arbetet hade kunnat ge en bredare syn på det jag vill studera. Jag har som sagt inte skrivit med någon annan, men jag har haft en handledare som har varit med och hjälpt mig från början till slut. Alla tankar som har snurrat i mitt huvud samt alla funderingar och frågor har jag kunnat dela med min handledare, och därför vill jag rikta ett stort tack till dig Tabitha Wright Nielsen.

Jag vill även tacka informanterna som har ställt upp för att dela med sig av sina kunskaper, erfarenheter och upplevelser. Stort tack!

Sist vill tacka Birgitta Roth som har läst och granskat mitt arbete när det gäller den språkliga biten.

Tack till er allihop för den hjälp ni har bidragit med.

Amar Said

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Problemformulering.....	1
1.2 Syfte.....	2
1.3 Frågeställningar.....	2
1.4 Definitioner och avgränsningar.....	2
1.5 Disposition	3
2. Metodologiska överväganden	5
2.1 Val av metod	5
2.2 Urval	5
2.3 Genomförande.....	6
2.4 Validitet och reliabilitet	8
2.5 Metodens förtjänster och begränsningar.....	10
2.6 Bearbetning av materialet	11
2.7 Etiska överväganden	11
3. Beskrivningar av olika riskfaktorer i tidigare forskning.....	13
3.1 Familjen som en riskfaktor	13
3.2 Skolans betydelse och samspelet mellan pojkar och flickor där	14
3.3 Kamraternas och gängets påverkan på ungdomen.....	14
3.4 Bergström biologiska förklaring.....	15
3.5 Kön	15
3.6 Klass.....	17
3.7 Etnicitet	18
3.8 Sammanfattning.....	20
4. Analys.....	22
4.1 Familjefaktor.....	22
4.2 Skolan som både skyddsfaktor och riskfaktor	26

4.3 Vänners påverkan	29
4.4 Finns det en biologisk förklaring bakom ungdomskriminalitet?.....	31
4.5 Övriga riskfaktorer	33
5. Sammanfattning och kritisk diskussion.....	35
5.1 Kritik	37
5.1.1 Anthony Giddens.....	37
5.1.2 Det socialkonstruktivistiska perspektivet	38
5.1.3 Stämplingsteori	38
Referenser	40
Bilaga 1.....	42
Bilaga 2.....	43

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Kriminalitet är ett samhällsproblem och allvarligt hot mot vårt samhälle. Målet för kriminalpolitiken är att minska eller undanröja brottsligheten. För att kriminalpolitiken/staten ska uppnå detta mål så arbetar de oftast med brottspreventionen som också kallas brottsförebyggande arbete. En av de viktigaste eller huvudsakliga formerna för brottspreventionen är att minska brottsbenägenheten. För att göra detta så satsar kriminalpolitiken på att fokusera sitt arbete på brottslighetens orsaker. Åtgärder som baseras på tidiga riskfaktorer hos de unga kan ha en positiveffekt (Sarnecki 2009 s.27,52,501,508).

I en rapport som BRÅ publicerat år 2008 misstänktes omkring 21 400 personer i åldern 15–20 år för brott mot brottsbalken under året 2007. Därmed är ungdomar enligt kriminalstatistiken den mest brottsaktiva åldersgruppen i samhället. Kriminologisk forskning har fått fram under lång tid att ungdomsåren innebär en tydlig topp i brottsaktivitet. Denna överrepresentation innebär inte att de flesta brott i samhället begås av ungdomar. Majoriteten av de registrerade brotten har begåtts av vuxna som är äldre än 20 år eftersom de vuxna utgör en mycket större andel av befolkningen och därför svarar för fler brott. Ungdomar utgör majoriteten när det gäller personrån och även misshandel står ungdomar för en ganska stor del (34 % åren 2006 och 2007) av alla misstänkta (BRÅ 2008).

Ungdomskriminalitet är ett stort ämne att studera, jag har därför valt att endast fokusera på riskfaktorer. Riskfaktorer är faktorer som ger en ökad risk att hamna i kriminalitet på lång och kort sikt. Dessa faktorer grundar sig i hur ungdomen/barnet utvecklas, steget från barn till vuxen. Det steget av utvecklingen sker i samspel mellan biologiska, psykologiska och sociala faktorer. Dessa riskfaktorer kan vara medfödda egenskaper och närmiljö som föräldrarnas omsorg. Samspelet mellan dessa biologiska och närmiljö faktorerna kan forma ungdomens personlighetsegenskaper (Brå 2001).

Det som har intresserat mig med att fokusera på ungdomar är för att man går flest brott under ungdomstiden och man konsumerar mycket alkohol, droger osv. Det brukar vara en period av ungdomstiden där man gör normbrott eller lagbrott men de flesta ungdomar slutar efter denna

period. Ungdomar som fortsätter med dessa brott riskerar att hamna i en kriminell bana i livet (FoU enheten 2005).

Brå (brottsförebyggande rådet) publicerar i en rapport som handlar om vad som är mest effektivt i arbete och behandling av kriminella ungdomar. De menar att det är viktigt att behandlingsmetoderna riktar in sig på ungdomens riskfaktorer i omgivningen, så som vänner, skola, familj och fritid eller riktar in sig på ungdomens egenskaper, särdrag och inlärningsförmåga till exempel: ungdomar som är aggressiva, impulsiva, hyperaktiva osv. Enligt en forskningsrapport från Brå är denna behandlingsmetod som riktar in sig på dessa faktorer bäst för att behandla kriminella ungdomar (Brå 2003).

Därför är det oerhört viktigt att socialarbetare som jobbar med kriminella ungdomar har en kännedom om vilka riskfaktorer som finns runt om ungdomen. Det är både viktigt i arbete med brottspreventionen och i behandling. Detta har väckt mitt intresse för att ta reda på vad socialarbetare vet om riskfaktorer och förklaringsmodeller till ungdomskriminalitet.

Man ska även vara medveten om att det är relativt känsligt ämne jag kommer att studera. Eftersom det handlar om riskfaktorer och risktänkande som Anthony Giddens beskriver i sin bok att det kan påverka individens själv identitet på ett negativt sätt. (Giddens 1991). Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet och stämplingsteorin så kan detta tänkande medverka till att skapa klassificeringar som i sin tur leder till stigmatisering.

1.2 Syfte

Syftet med detta arbete är att ta reda på hur socialarbetare beskriver riskfaktorer för kriminalitet och normbrytande beteende och hur dessa beskrivningar hänger ihop med forskningen.

1.3 Frågeställningar

1. Hur förklarar socialarbetare vilka riskfaktorer det finns till ungdomskriminalitet?
2. Hur hänger dessa förklaringar ihop med forskningen?

1.4 Definitioner och avgränsningar

Kriminologi: kommer från latinska ordet *crimen* som betyder brott, och grekiska ordet *log* som betyder läran, så kriminologi betyder läran om brott. Brott är ett centralt begrepp inom

kriminologin. Om kriminologi betyder läran om brott så borde man definiera brott för att kunna definiera kriminologi (Sarnecki 2009 s.17-20). I brottsbalken står det:

”Brott är en gärning som är beskriven i denna balk eller i annan lag eller författning och för vilken straff som sägs nedan är föreskrivet” (Sarnecki 2009 s.20)

Detta innebär att brott inte finns om det inte finns en lag som definierar en handlingen och ger en straff för den som begick handlingen, inom juridiken kallas detta för legalitetsprincipen. Det finns en annan förklaring som hävdar att lag inte räcker för att definiera brott och att brott finns men uppfattas inte som brott utan uppfattas som en händelse som konflikt mellan människor eller, socialtmissförhållande eller annat efter som det inte sker straffrättsliga processer. Eftersom samhället förändras och nya handlingar blir till brott så förändras lagen, men i Sverige så sker samhällsförändringarna väldigt långsamt och därför är det sällan som man ändrar i brottslagarna (Sarnecki 2009 s.20-21).

Det finns även en förklaring som hänger ihop med det som bryter mot samhällsnormer. Ett beteende som avviker från samhällsnormerna kallas för avvikande beteende. De flesta kriminella brott enligt lagen är avvikande beteenden. Många kriminologer använder begreppet avvikande beteende istället för brott. Avvikande beteende är större begrepp än brott eftersom det innehåller även beteenden som inte har blivit kriminaliserade som psykiska sjukdomar, missbruk av alkohol och läkemedel, prostitution och liknande (Sarnecki 2009 s.25).

Ungdom: är en livsfas mellan barndomen och vuxenlivet, den börjar redan vid 11 årsålder och fram till 20 års ålder, det viktigaste som händer under ungdomen perioden kan delas i tre olika avgränsningar. Det fysiska, när ungdomen går genom puberteten. Den psykologiska utvecklingen som är avgörande för personens självbild och identitet. Den tredje avgränsningen är utifrån sociala kriterier som är en frigörelse från familjen och att ungdomen växer in bland sina kompisar (Estrada & Flyghet 2007, s.11,12).

1.5 Disposition

Uppsatsen är indelad i 3 kapitel. Första kapitlet består av metodologiska överväganden där jag förklarar om hur jag gick tillväga för att genomföra arbetet. Andra kapitlet är tidigare forskning som innehåller olika förklaringsmodeller om riskfaktorer från forskningen. I tredje och största kapitlet presenteras intervjuerna i en analys och det genomförs även en avslutande

diskussion där jag svarar på mina frågeställningar. Jag vill även passa på att påpeka här att jag inte har ett teoretiskt kapitel i denna studie. Eftersom jag har en stor och omfattande tidigare forsknings kapitel som innehåller teoretiska aspekter.

2. Metodologiska överväganden

2.1 Val av metod

Jag utgick från mina frågeställningar för att välja den bästa metoden som passar. Jag har på så sätt valt en kvalitativ metod. För att få svar på mina frågeställningar behövde jag prata med socialarbetare, och veta om deras upplevelser, erfarenheter och allt de kan tänka sig som kan vara riskfaktorer. Jag behövde alltså tala med de under djupa och öppna diskussioner, få de att tala öppet och att tala om det de känner har varit viktigt i deras arbete. En enkät med bestämda frågor hade inte kunnat hjälpa mig att få svar på mina frågor och därför inte passat in i den här typen av studie. Tim May tar upp i sin bok att intervjuer ger inblick i människans upplevelser, erfarenheter, åsikter, drömmar, attityder och känslor (May 2001 s.148). Detta hade man missat vid en kvantitativ metod.

När det kommer till val av vilken typ av intervjuform så har jag valt semistrukturerade intervjuer. Anledningen till att jag valde semistrukturerade intervjuer var att jag behövde få en struktur på mina intervjufrågor och för att inte glömma bort de områden som skulle belysas i mitt arbete. När det används semistrukturerade intervjuer så jag fördjupa mig i svaren och få en dialog med den intervjuade som i sin tur har ett visst handlingsutrymme och kan svara i egna termer. Denna form av intervju lägger stor vikt på kontexten som även är viktig för det här undersökningsområdet och för att svara på dessa frågeställningar (May 2001 s.150-152).

Semistrukturerade intervjuer fungerade bra, jag ställde samma frågor till respondenterna och jag fick antingen samma svar eller olika svar, då kunde jag diskutera vidare och ställa följdfrågor. Respondenterna svarade öppet och berättade vad dem tyckte har varit viktigt inom detta område. De berättade om deras djupa tankar, upplevelser och erfarenheter vad gäller ungdomskriminalitet och förklaringsmodeller om riskfaktorer.

2.2 Urval

May tar upp att det finns många olika typer av urval men alla urval är antingen sannolikhetsval, som ofta kallas slumpmässiga urval eller icke sannolikhetsurval. I den här forskningen har jag valt att använda mig av icke sannolikhetsurval som May förklarar i tre former som är: kvoturval, strategiskt urval och snöbolls urval, och då har jag valt snöbolls urval (May 2001 s.118).

Snöbolls urval har båda sina nackdelar och fördelar. Snöbolls urval handlar om att nå fram till andra socialarbetare utifrån första intervjun. Man kanske kör fast och det blir svårt att hitta personer att intervjua och då kan man använda sig av det här urvalet. Nackdelen med urvalet är att man intervjuar socialarbetare som jobbar oftast inom samma organisation och har haft likadana upplevelser och erfarenheter, detta gör att man får likadana resultat från sina intervjuer (May 2001 s.122).

Jag har intervjuat fyra socialarbetare, två kvinnor och två män som jobbar med kriminella ungdomar som är antingen dömda eller har en kriminell bakgrund. Dessa socialarbetare har arbetat ungefär med ungdomar i tio år. Snöbolls urval har fungerat bra, jag intervjuade tre social arbetare från en och samma arbetsplats, en av dem hade jobbat där i endast ett halvt år, så den hade erfarenhet från tidigare arbetsplats och genom honom fick jag min fjärde intervju som var då på en annan arbetsplats. På så sätt har jag använt snöbolls urval redan från början, för att det var det lättaste sättet att nå till nästa socialarbetare. Jag skickade mejl och även ringde till olika platser där de jobbar med kriminella ungdomar men fick inget svar och de ringde aldrig upp igen. Det började med att jag berättade för en skolkamrat från folkhögskolan som var socionom och hade jobbat på olika ställen vilket gjorde att hon hade kontakter. Skolkamraten rekommenderade mig då den här arbetsplatsen som jag fick mina första tre intervjuer av. Jag fick ett telefon nummer från henne till två personal som jobbade där och som hon kände. Denna arbetsplats ligger på ett område där det finns ett högt antal invandrare, mycket stigmatisering och mycket som intresserar media att skriva om. Den fjärde intervju var på en arbetsplats där de samordnar alla ungdoms insatser i hela kommunen. Nackdelen med snöbollsurvalet är att man kommer i kontakt med socialarbetare som jobbar på samma ställe vilket kan orsaka att dem kan ha samstämmighet i deras förklaringar och resonemang, i och med dem jobbar tillsammans. Det kanske inte spelar roll i andra studier, det beror på vad det är man undersöker, men just i den här studien så är det en nackdel.

2.3 Genomförande

Intervjuerna är gjorda med fyra olika socialarbetare som jobbar med kriminella ungdomar. Två män och två kvinnor. Tre av dem jobbar på en och samma arbetsplats och den fjärde jobbar på en annan arbetsplats.

Intervju 1 gjorde jag med en socialarbetare som jobbade med behandling av kriminella ungdomar. Han hade en samhällsvetenskaplig utbildning med riktning på

internationellrelationer, migration relationer och etniska relationer. Respondenten hade även erfarenheter av att arbeta med barn och ungdomar efter han hade jobbat som förskolelärare och fritidsledare.

Intervju 2 gjorde jag med en socialarbetare som också jobbade med behandling av kriminella ungdomar. Respondenten var socionom och hade även erfarenheter från tidigare arbetsplats där hon jobbade med förbyggande arbete med ungdomar.

Intervju 3 var med en socialarbetare som inte hade jobbat så länge på den arbetsplatsen där jag gjorde intervju 1 och 2. Men han hade däremot tio års erfarenhet från tidigare arbetsplats där man också jobbade med ungdomar. Respondenten hade en utbildning som hette behandlings och familj pedagogik.

Dessa tre intervjuer gjorde jag på en och samma arbetsplats där man jobbade med ungdomar som var mellan 13 - 18 år som hade ett normbrytande beteende, kriminellt beteende eller missbruksproblematik. Det är bland annat ungdomar som har blivit dömda av domstolen eller som har begått brott och vill jobba med sitt beteende frivilligt. På denna arbetsplats jobbar med behandling av ungdomar från hemmaplan, istället för att placera dem på en institution. Arbetsplatsen ligger på ett område där befolkningen har högt antal människor som har invandrarbakgrund, kriminalitet, lägre tjänstemän och socialtagare.

Intervju 4 är gjord i en annan stad där befolkningen är blandad, svenskar, invandrare, medelklass, överklass och akademiker. Respondenten på den arbetsplatsen jobbade som samordnare för alla unga lagöverträdare. Hon samordnade alla insatser för alla ungdomar som döms till någon form av vård i kommunen. Respondenten var socionom och hade även en långtids erfarenhet av att arbeta med kriminella ungdomar, ungdomar med psykiska problem eller andra problem i familjen.

Under intervjuerna diskuterade vi olika tema som bland annat respondenterna tyckte var viktiga att lyfta upp men också teman som jag hade med mig i mina intervjufrågor. När jag valde dessa teman i mina intervjufrågor så hade jag läst tidigare forskning och utifrån det skrev jag dessa frågor. Det centrala ämnet som vi pratade om under intervjuerna var vilka riskfaktorer och orsaker som gör att ungdomar begår brott. För att få en bra bild på vad respondenterna tycker så fick de först berätta själva vad som de tycker är riskfaktorer. Efter det så ställde jag mina frågor som handlade om teman som familj, vänner, biologi, kön och etnicitet.

2.4 Validitet och reliabilitet

Validitet betyder giltighet, det handlar om att metoden verkligen undersöker vad den är avsedd att undersöka, en metod som man använder för att mäta det man vill mäta. Medan reliabilitet handlar om att pröva om studien går att upprepa, kan man upprepa studien och få samma resultat varje gång så kan man säga att arbetets reliabilitet är hög. Begreppen kan användas när man gör test av intervjuer. Validering innebär en kontroll om trovärdigheten i arbetet, hur bra bevisat är det empiriska materialet och hur rimliga är tolkningarna man har gjort. Validering betyder att forskaren ständigt ifrågasätter sina frågeställningar, resultat och tolkningar från intervjuer. Dessa begrepp kan användas båda i kvantitativa och kvalitativa studier. I kvalitativa studier handlar det oftast om att beskriva hur jag har samlat in och bearbetat resultatet från intervjuerna (Wolming 1998).

Det var viktigt för mig att empirin från mina intervjuer, teorier, tidigare forskning och mina frågeställningar hade en röd tråd, eller rättare sagt så har det varit viktigt att ha den röda tråden genom hela arbetet. Detta för att inte hamna utanför det som studien är avsedd att studera. Det har även varit svårt att tolka intervjuerna, det finns alltid en risk att man vill tolka det lite hur man vill, därför har jag använt direkta citat från intervjuerna, nästan efter varje tolkning jag har gjort. Det är inte enkelt att göra bra intervjuer och få det material som passar med frågeställningarna. Detta tänkte jag på när jag skrev min intervjuguide och försökte inrikta mina frågor till frågeställningarna. När jag hade gjort klart mina intervjuer och sedan transkriberat dem så tittade jag efter så att resultaten och frågeställningarna hörde ihop. Det har varit viktigt att få hög validitet i arbetet för att vara mer precis i sina svar på frågeställningar. Denna studie är inte upprepbar eftersom resultaten från intervjuerna kan bli annorlunda ifall man intervjuar andra socialarbetare än de jag har intervjuat. Man kan stärka reliabiliteten i en kvalitativ metod genom att vara noggrann med hur man tolkar intervjumaterialet. Jag har varit noggrann med hur jag tolkar och samlar materialet från intervjuerna. Jag har till exempel använt mig av citering, alltså direkta citat från intervjuerna som är transkriberade.

När jag skrev mina intervjufrågor så försökte jag ställa väldigt öppna frågor så att respondenterna kunde svara i sina egna termer. Jag ställde till exempel frågan om varför ungdomar begår brott, och det är en väldigt stor fråga som respondenterna kunde berätta helt öppet vad de tyckte. Sedan ställde jag lite djupare frågor som till exempel: vad har familjen, vänner, biologin, skolan, kön och etnicitet för roll? för att få en struktur på intervjun.

Respondenterna kunde då svara utan någon inverkan från mig. Jag satt mest och lyssnade, jag antecknade inte alls någonting under intervjuerna eftersom jag spelade in samtalen via en Iphone.

2.5 Metodens förtjänster och begränsningar

Hur mycket ska jag generalisera utifrån sina intervjuer i sin analys? Detta är en fråga om generaliserbarhet som handlar om att styrka en tidigare forskning, teori eller resultat från en intervju och göra de mer generella i andra sammanhang. Forskaren måste lägga stor vikt på att introducera tillräckligt med belägg för att få en generaliserbarhet i sin analys (Kvale 1998 s.209-212).

Det är viktigt att veta att i den här studien har gjorts fyra intervjuer med fyra socialarbetare som jobbar direkt med unga lagöverträdare eller ungdomar med kriminellt beteende. Intervjuerna handlade om hur socialarbetarna förstår ungdomskriminalitet, denna studie är baserat på dem fyra socialarbetarnas förklaringar. Fyra intervjuer är kanske inte så många men jag kunde inte hitta fler socialarbetare som ville ställa upp. En intervju gav mig en bild på hur en socialarbetare förstår ungdomskriminalitet, jag gjorde fyra intervjuer och fick därför fyra olika bilder. Jag anser att jag har fått en ganska bra uppfattning om hur de fyra socialarbetare ser på problemet och hur de förklarar riskfaktorerna. Men dessa förklaringar är inte generaliserbara i allmänheten eftersom det är fyra socialarbetares tankar som jag har fått under djupa intervjuer.

I en artikel som heter *Potentialer för lärande i processoperatörsarbete* tar författaren upp det kontextuella perspektivet. Det perspektivet är viktigt att ta upp eftersom det förklarar hur socialarbetarna lär sig olika förklaringar på sin arbetsplats. Kontextuella perspektivet som tas upp i artikeln innebär att lärandet sker i samspel med andra människor genom handlande och deltagande i dagliga aktiviteter i olika situationer och sociala sammanhang (Gustavsson 2005).

Socialarbetarna som jag hade intervjuat hade olika kontexter. Med kontext menar jag alltså hur deras arbetsmiljö såg ut, vilka klienter de jobbar/jobbat med, vilka erfarenheter de hade och vad de har varit med om. Socialarbetarnas förklaringar och förståelse var beroende av denna kontext. Första tre intervjuerna var med socialarbetare som jobbade på en och samma arbetsplats, vilket gjorde att det fanns likheter i vissa av deras förklaringar. Det fanns även olikheter eftersom de hade jobbat på olika arbetsplatser tidigare. Den fjärde socialarbetaren som jag intervjuade jobbade på en annan arbetsplats och i en annan kommun. Detta gjorde att vissa av hennes förklaringar var helt annorlunda än de andra tre. Detta kommer att belysas mer tydligt i analysen och diskussionen.

Resultatet hade varit annorlunda om jag hade gjort kvantitativ forskning och fått svar från hundra personer, då hade resultatet varit mer generaliserbart i allmänheten. Men då hade jag inte fått djupa svar på hur de förklarar och vad de menar.

2.6 Bearbetning av materialet

Kodning är en del av analysen, man sorterar materialet utifrån begrepp och kategorier för att få en struktur. Koder kan bygga på teoretiska utgångspunkter som guidar arbetet. Man kan koda materialet manuellt med hjälp av bokstavsmarkeringar eller färgöverstrykningspennor osv. (Jönsson 2010 s.56-57).

Därför har jag transkriberat mina intervjuer och i samband med transkriberingen så har jag markerat viktig text med röd färg. Viktig text är allting som handlade om riskfaktorer. För att respondenterna pratade även om annat som inte hade med ämnet att göra, de pratade till exempel om deras karriär, behandlingsmetoder osv. Sedan har jag skrivit en sammanfattning i form av kodning, kategorier och olika tema som har varit intressanta och viktiga. Jag har valt dessa teman eftersom det är vad socialarbetarna har tyckt varit viktigt.

2.7 Etiska överväganden

Det är ganska viktigt att veta vilken position och vilken roll jag har när man ska intervjua andra människor. Respondenterna och jag visste att jag var en student som kom från Lunds Universitet och mitt uppdrag var att intervjua dem eftersom jag skrev en c-uppsats.

Jag har även tagit hjälp av vetenskapsrådet där det står ett helt kapitel om ett etiskt perspektiv och vad man borde tänka på. Enligt vetenskapsrådet finns det fyra särskilda individskydds krav som är viktiga att känna till när man gör ett forskningsarbete. De fyra kraven är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet s.6).

Informationskravet innebär att jag måste berätta för de intervjuade i första hand vad undersökningen handlar om, sedan berätta om deras uppgift i undersökningen, vilka villkor som gäller för deras deltagande, att deltagandet är frivilligt och de kan avbryta när de vill och även informera om undersökningens syfte och all information som kan tänkas påverka deras villighet att delta (Vetenskapsrådet s.7).

Det intervjuade ska även ha rätt att bestämma hur länge intervjun ska ta, på vilka villkor de ska delta och de ska kunna avbryta sin deltagande utan att det känns jobbigt. Samtidigt ska

man inte utsätta den intervjuade för påtryckningar eller påverkan. Konfidentialitetskravet innebär att jag och alla andra inblandade i forskningen har tystnadsplikt och bör skriva en förbindelse om detta. Person uppgifter ska lagras och avrapporteras på sådant sätt att de intervjuade inte kan identifieras av andra. Nyttjandekravet innebär att ”uppgifter om enskilda, insamlade för forskningsändamål” och får inte användas för annat än forskningen (vetenskapsrådet s.14).

När jag kontaktade intervjupersonerna så hade jag även skrivit ett kort informationsblad som berättar allting som står ovan. Detta informationsblad har jag antingen skickat via e-post till de eller tagit med den innan intervjun skulle utföras och sett till att personerna har läst den.

3. Beskrivningar av olika riskfaktorer i tidigare forskning

Min avsikt i detta kapitel är att ge läsaren en bild av forskningens förklaringsmodeller om olika riskfaktorer. I detta kapitel introduceras olika perspektiv från några olika forskare som forskar om ungdomar och inom kriminologin. Dessa förklaringar handlar om närmiljöfaktorer som familj, skola och vänner men även förklaringar om biologin som personens egenskaper. Kön, klass och etnicitet är andra faktorer som forskarna har lagt vikt på, dessa presenteras även i detta kapitel. Jag har valt böcker som handlar om forskning i kriminologi och ungdomar. Jag har även försökt att hitta nya böcker, samhället förändras och därför kan gamla böcker bli icke relevanta för oss idag.

3.1 Familjen som en riskfaktor

Gunnar Bergström (2004) presenterar i sin bok *kriminalitet som livsstil* att familjen kan vara en riskfaktor. Han tar upp några viktiga problem som kan finnas i familjen som gör att familjen blir en riskzon för ungdomen. Det som han tar upp är föräldrarnas förhållningssätt, föräldrarnas frånvaro och övergrepp i familjen. Han menar att *föräldrarnas förhållningssätt* är en av de viktigaste faktorerna, studierna har visat högst brottslighet hos de barn och ungdomar som hade avvisande och apatiska föräldrar. Många andra studier har visat att *föräldrarnas frånvaro* är en viktig faktor, när det sker en separation mellan barnet och föräldern och barnet blir direkt övergivet speciellt vid 6 – 8 årsålder har varit en stark faktor för att utveckla kriminalitet. *Övergrepp* inom familjen och överhuvudtaget, det finns studier som visar att barn som utsätts för våld, misshandel och sexuella övergrepp kommer själva att använda våld och misshandel i vuxen livet, speciellt mot make och barn, och även begå sexuella övergrepp under tonåren (Bergström 2004, s. 26).

En annan forskare är Stig-Arne Beglund (2000) som har skrivit *Social pedagogik, i goda möten skapas goda skäl*. Han menar att problem familjer är dem som har minst en förälder som är känd för alkoholmissbruk, det emotionella klimatet i familjen är dåligt, föräldrarnas tillsyn över ungdomen är dåligt, familjen har en dålig kulturell standard, ungdomen lever under otrygga uppväxtvillkor, dålig ekonomi och familjen tillhör social grupp tre, alltså arbetarklassen. Han lyfter även upp missbruk som en riskfaktor och menar att det finns många ungdomar som kommer från familjer där den ene förälder har missbrukat. Föräldrarnas missbruk kan påverka ungdomen på två sätt, det ena är rollinläring som betyder att ungdomen tar efter föräldrarnas missbruksmönster. Det andra är klimatpåverkan, missbruket

påverkar familjeklimatet, familjerelationer och väcker stress och oro bland uppväxtvillkoren barnen har att leva med (Berglund 2000 s.127-128).

3.2 Skolans betydelse och samspelet mellan pojkar och flickor där

Berglund (2000) förklarar även att skolan är en viktig arena för ungdomar och för deras utveckling av personlighet och identitet. Han menar att skolan är en mötesplats för ungdomar, där man möter och lär sig om andras olika identiteter och livsstilar. Skolan är också en plats för ungdomar att lära sig hur man tar ansvar som en vuxen medborgare. Skolan enligt Berglund är alltså en plats där barndomen och vuxen livet möts och erfarenheterna man får här är viktiga för resten av livet. Berglund förklarar även hur det fungerar mellan pojkar och flickor i skolan. Han menar att pojkarnas dominans i klassrummet har blivit tydlig, humor och skämt är typiskt sätt för pojkarna att visa sin makt och få uppmärksamhet. Det finns fler lågpresterade pojkar än flickor. Anledningen till att flickorna lyckas är för att det är så nedbrytande för deras självkänsla att misslyckas och flickor skyller ofta misslyckande på brist av egen förmåga, medan pojkar försöker hitta felet i omgivningen. De få flickorna som misslyckas verkar ha lätt för att hamna i ett narkotikamissbruk. Medan många av pojkarna klarar sig genom misslyckanden (Berglund 2000 s.157-162).

Bergström (2004) skriver i sin bok att skolan är viktig för ungdomar. Han menar att lärarnas bedömning har visat vara den bästa instrument för att mäta framtida kriminalitet. Några tidiga beteende är till exempel: skolk, avbruten skolgång, avhopp från skolan, låg prestation och ointresse för framtiden (Bergström 2004, s. 32).

3.3 Kamraternas och gängets påverkan på ungdomen

Jonas Ring (1999) tar upp i sin bok som heter *hem och skola, kamrater och brott*, att grupptillhörighet kan vara en stark riskfaktor. Han beskriver det så här att kamrat påverkan brukar handla om tre punkter: svagt fördömande av brott, praktiskt underlättande och social support. Alltså, om kamraterna man umgås med begår brott eller är inställda på att begå brott så börjar man acceptera brott, eller brott blir mindre förbjudet. Umgänget med kamrater som har erfarenheter inom brott gör att man också får kunskaper om hur man själv skulle kunna utföra dessa kriminella brott. Kamraternas uppskattning och positiva bemötande gör att de blir viktiga i ens liv, man börjar sätta kamraternas åsikter som de viktigaste än någon annans, detta har en direkt påverkan på ungdomens beteende (Ring 1999 s.164-165).

Berglund (2000) nämner i sin bok att kamraternas påverkan enligt många forskare har stark påverkan på kriminalitet. Hans resonemang är att kriminella ungdomar/pojkar vill vara manliga och det gör de genom att vara kriminella, och genom att styra olika situationer och utnyttja människor genom tvång osv. Att vara kriminell enligt Berglund betyder för ungdomen att försvara sig mot anklagelser om kvinnliga drag, därför pojkarna betar sig som om de är överordnade flickorna, att flickorna ska ge service åt dessa tuffa pojkarna. Berglund menar att det finns ett samspel mellan pojkarna och flickorna. Han skriver att flickorna dras till dessa pojkarna för att själva bli synliga och att även få status av att klara av dessa relationer till dessa pojkarna. Flickorna har varit med jämnåriga pojkarna under tonåren. Flickorna dras till äldre, tuffa och farliga killar för att bekräfta sin kvinnliga strävan efter vuxenlivet, och pojkarna i tjugooårsålder söker sig femton åringar för att bekräfta sin manlighet (Berglund 2000, s.184-186).

3.4 Bergström biologiska förklaring

Bergström (2004) presenterar en förklaring på en biologisk riskfaktor, han lyfter upp att människor ärver ingen kriminalitet men däremot kan man ärva vissa drag och egenskaper som kan utveckla en kriminell livsstil eller alkoholism. Bergström förklarar att det finns ett enzym som heter MAO (MonoAminoOxidas) och att personer som har låg halt av enzymet söker sensationer, upplevelser och stimulans i högre grad än andra med normal MAO - halt. Detta har diskuterats i samband med kriminalitet, man menar att sensationssökande är vanligt beteende hos kriminella, de kräver att det ständigt händer något. De som jobbar med kriminella oftast känner till detta reaktionsmönster. Sensationssökande är inte den enda beteende som Bergström presenterar utan han lyfter även några andra beteenden som man kan ärva och som har ett samband med kriminalitet. Dessa beteenden är att kriminella har en tendens att vara aktiva och högenergiska, att vara helt oberoende av andra, tenderar att vara utåtriktade och vill kontrollera människor och situationer och är känslöstyrda som vill ha intensiva upplevelser utan att tänka på konsekvenserna. Men även sensation - och spänningssökande, låg impuls kontroll, föredrar konkrettänkande och har svårt med abstrakta och symboliska resonemang och okänslighet för andra (Bergström 2004, s. 30-31).

3.5 Kön

Stefan Sandström (2000) tar upp i sin bok som heter *ungdomsvåld orsaker och åtgärder* att män är den överrepresenterade gruppen inom brottsligheten. Han tar även upp några faktorer

som påverkar detta: testosteron hormonet som har visat sig ha en koppling till att män blir aggressiva. Andra faktorn är att det finns kulturella mönster som handlar om hur vi i samhället har skapat en uppfostran för pojkar och en annan uppfostran för flickor. Tredje faktorn är att pojkar och flickor har olika utvecklingspsykologiska förlopp som handlar om utveckling av identitet. Sandström tar upp ett exempel som visar hur en pojke upplever umgänget med tjejkompisar och killkompisar:

En 15 årig pojke sa: ”Jag gillar tjejer, de är mycket go’are, du vet. Man kan alltid snacka med dom. Och det är väl inget fel att titta på dom också. Men du kan ju bara tänka dig vad mina polare skulle säga om dom visste att jag snackade om det här.” (Sandström 2000 s. 48-50).

Flickor behöver identifiera sig med kvinnor som till exempel med sina mammor, och pojkar behöver hitta manliga förebilder som de kan identifiera sig med. Detta kan vara problematiskt om pojken har en ensam mamma, eller att en flicka växer upp med en ensam pappa. Även i en familj där det finns mamma och pappa så brukar det vara så att mamman tar hand om barnen medan pappan är alltid ute och jobbar. Detta kan leda till att pojken blir mer självständig, utlevande, aggressiv och prestationsinriktad (Sandström 2000 s. 48-50).

Anna Meeuwisse och Hans Swärd (2002) skriver en intressant förklaring i deras bok som heter *Perspektiv på sociala problem*, på hur man rättsligt behandlar flickor och pojkar olika. De lyfter upp att man inte ska glömma att vi behandlar flickor och pojkar olika när det gäller rättstillämpning av LVU. Pojkarnas handlingsutrymme är större än flickornas. När det gäller bedömningen av missbruk så är pojkarnas drickande mer tillåtet än flickornas. Pojkarna tillåts att dricka mycket och till och med får alkohol eller drog problem och blir besvärliga för omgivningen innan samhället börjar reagera och göra någonting åt det. Medan flickorna har vissa normer och gränser som de måste upprätthålla. Flickor skiljer sig från pojkar när det gäller till exempel: det sexuella sårbarhet. När en flicka har samlag med flera olika pojkar under en kort period så betraktas det som socialt nedbrytande beteende. Medan pojkarnas sexuella sårbarhet inte vägs in på samma sätt (Meeuwisse & Swärd 2002, s. 279,280).

Forskarna talar om att det finns könsskillnader. De tar upp tre olika förklaringar nämligen en biologisk, psykologisk och en social förklaring. De tar upp en biologisk förklaring om testosteron hormonet som gör att män blir aggressiva. En psykologisk förklaring om ungdomens utveckling som är beroende av manliga och kvinnliga förebilder. Den sociala förklaringen handlar om hur vi i samhället uppfostrar och behandlar flickor och pojkar olika.

Tina Mattsson (2010) skriver i sin bok *intersektionalitet i socialt arbete* (2010) att teorier inom den genusvetenskapliga forskningen syftar till att kön är något som konstrueras, fostras eller socialiseras. Kön är alltså inget biologisk som riktar sig till kvinnors och mäns kroppar, utan det är någonting som kan förändras. Hur kön uppfattas beror på vilken social och kulturell kontext man befinner sig i. Hur män och kvinnor uppfattar sig själva och hur de förväntas att vara beror på vilken sammanhang de befinner sig i, till exempel om kvinnan är hemma så spelar det ingen roll om hon är osminkad eller har mysbyxor på sig men när hon är på sin arbetsplats så förväntas hon vara sminkad och finkläd. Kvinnor är kända för att visa femininitet och män är kända för att visa maskulinitet. Forskaren menar att kön konstrueras av språk och handling. Det börjar redan när ett barn föds, man skiljer mellan pojkar och flickor genom att ge flickkläder och pojkläder, flickfärger och pojkfärger, tala med mjuka röster till flickor och hårda och bestämda tonlägen mot pojkar. Barn möts olika av de vuxna beroende på om de är flickor eller pojkar. Även i vuxen livet agerar kvinnor som kvinnor och män som män genom att förmedla femininitet och maskulinitet (Mattsson 2010 s.43-45).

3.6 Klass

Felipe Estrada och Janne Flyghet (2007) har skrivit en bok som heter *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. I denna bok lyfter de upp en förklaring om en riskfaktor som handlar om klassförhållanden. De menar att hemförhållanden som ekonomiska svårigheter, splittradfamilj, slitningar i familjen, föräldrar eller syskon med hälsoproblem, flyttningar som orsakade att byta kamrater och skola plus dåligt stöd från familjen med läxor och skolarbete. Dessa hemförhållanden har betraktats som riskfaktorer som har ett samband med brottslighet. När sådana hemförhållanden förekommer så förväntas det även skillnader i klassbakgrunden. Många kriminologiska teorier har tagit upp sambandet mellan föräldrarnas klass och egen brottslighet. Under en studie av intervjuer med fångar, har visat sig att 93,5 av fångarna kom från en arbetar familjer. Den vanligaste orsaken här är att båda föräldrarna har en långvarig arbetslöshet eller kriminalitet. Starkast samband mellan brottslighet och klass hittar man bland marginal grupper och upprepad brottslighet (Estrada & Flyghet 2007, s.142,143).

Dagmar Lagerberg och Claes Sundelin (2000) har skrivit i sin bok som heter *Risk och prognos i socialt arbete med barn- forskningsmetoder och resultat*, en definition på hur människor klassificeras. De beskriver det så här att i Sverige har man gjort en traditionell indelning efter yrket: 1. Högre tjänstemän och storföretagare och akademiker 2. Tjänstemän på mellan nivå 3. Lägre tjänstemän och arbetare. Numera använder man SEI, socioekonomisk

indelning, där delar man in människorna efter gruppering i arbete, tjänstemän, företagare och övriga och även en indelning efter utbildningskrav. En annan intressant aspekt att ta upp är att människor klassificeras efter bostadsområde, om området har mycket socialbidragstagare, kriminalitet, sjuklighet eller annat så spelar inte längre individens yrke eller utbildning utan alla som bor på detta område klassificeras samman (Lagerberg & Sundelin 2000 s. 184).

Forskarna definierar klass begreppet i några termer som går in i varandra. Den traditionella indelningen har att göra med ekonomi och utbildning. Lägre tjänstemän som har dålig ekonomi och dålig utbildning gör att det blir svårt för de att ge sina ungdomar tillräckligt med pengar eller stöd med läxor osv. Förutom ekonomi och utbildning tar de upp andra hemförhållande och bostadsområdet. Och här nämns det faktorer som sjukdom, kriminalitet, splittrade familjer och slitningar i familjen. Alla dessa faktorer har ett samband till kriminalitet.

Tina Mattsson (2010) tar upp två teorier om klass i sin bok. Den ene är utifrån Karl Marx teorier. Denna teori handlar om att klass är beroende av ekonomiska aspekter och produktionsprocessen i samhället. Tre centrala samhällsklasser i denna teori är borgarklassen, små borgarna och arbetarklassen. Borgarklassen är de som äger produktionsmedel och köper arbetskraft, små borgarna äger produktionsmedel men anställer inte arbetskraft. Arbetarklassen är de som säljer sig själva som arbetskraft. Marx menar att arbetarklassen är därför förtryckt, underordnad och utnyttjad grupp i samhället. Den andra teori var taget utifrån Max Webers teorier som innehåller flera aspekter än bara den ekonomiska. Den inkluderar inkomst, utbildning och politisk inflytande. Mattsson menar att dessa två teorier är grunden till en definition av klass. Utifrån den teoretiska forskningen som Mattsson refererar till så menar hon att klass är en konstruktion som vi i samhället skapar genom att ha föreställningar om grupper. Klass är någonting som vi upplever oss som, en tillhörighet som blir en del av oss (Mattsson 2010 s.67-69).

3.7 Etnicitet

Bergström lyfter upp i sin bok en förklaring om att det finns ett samband mellan brottslighet och med att tillhöra en minoritetsgrupp. Enligt Bergström är det en riskfaktor att tillhöra en minoritetsgrupp, han menar även att andelen av kriminella invandrare har varit större en andelen kriminella svenskar i Sverige. Bergström beskriver även att de flesta kriminella som har utländsk bakgrund kommer från grannländerna, tre fjärde delar kommer från Europa. De

flesta kommer inte från starkt annorlunda kultur än den svenska. Sambandet mellan etnicitet och brottslighet kan bero på olika förklaringar. En förklaring är kulturkrock, att vissa brott i Sverige inte räknas som brott i hemlandet, som vissa narkotikabrott. Men denna förklaring håller inte riktigt. Det kan även bero på vissa beteendemönster eller problem som den kriminella har tagit med sig hit i Sverige. Andra generationen invandrare begår färre brott än sina föräldrar. Det går åt rätt håll i samband med anpassning till det svenska samhället. Men man vet inte hur det kommer att gå för invandrare när det gäller arbetslöshet, diskriminering, rasism och trakasserier (Bergström 2004, s. 36,43-44).

Felipe Estrada och Janne Flyghet tar upp en förklaring i deras bok som handlar om invandrare. De menar att invandrare diskrimineras i rättsystemet, de anmäls oftare, upptäcks, misstänks och döms för de brott de begått än vad svenskar gör. Polisen utsätter invandrare för kontroller mer än vad de gör med svenskar, och lägger även fokuset i deras arbete på invandrare. En annan faktor som lyfts upp i boken är att personer som har mer anknytning till samhället förlorar mer när de begår brott än personer som inte har anknytning till samhället. Invandrare lider av utanförskap och därför har mindre anknytning till svenska samhället (Estrada & Flyghet 2007, s. 192,193,198).

Bergström skriver att andelen av kriminella invandrare har varit större än andelen kriminella svenskar i Sverige. Detta kan även bero på det som Felipe Estrada och Janne Flyghet tar upp nämligen att invandrare diskrimineras i rättsystemet, de anmäls oftare, upptäcks, misstänks och döms för de brott de begått än vad svenskar gör. En annan förklaring som stämmer överrens mellan dessa två forskare är att tillhöra en minoritetsgrupp och att ha dålig anknytning till samhället har samband till kriminalitet.

Tina Mattsson (2010) tar upp en några teorier om etnicitet. En av dessa teorier innebär att etnicitet är ett resultat av sociala processer och social interaktion. Etnicitet är processer som skapar samhörighet mellan människor och grupper. Etnicitet innebär även en hierarkisk organisering av dessa grupper. En annan teori syftar till att etnicitet handlar om att tillhöra en grupp och dela dess levnadsförhållanden. En etnisk grupp handlar även att tillsammans uppleva utanförskap, marginalisering eller tillsammans enas om en politisk kamp. Utifrån den teoretiska forskningen som Mattsson refererar till så menar hon att etnicitet är känslan av samhörighet för en grupp, oftast relaterad till kultur. Med kultur menar hon språk, religion, seder och traditioner (Mattsson 2010 s.76,77).

3.8 Sammanfattning

Forskarnas synsätt på ungdomskriminalitet har lagt en stor vikt på närmiljö/omgivningen som familj, skola och vänner. Ungdomen lär sig samhällets normer med hjälp av dessa institutioner och vad som händer inom dessa institutioner har en direkt påverkan på ungdomens beteende och livsstil. Bergström lyfter även fram en biologisk förklaring som syftar till att individen kan ärva olika egenskaper från sina förfäder som kan bidra till att utveckla kriminalitet. En annan biologisk förklaring tar Sandström upp om att det är testosteronet som är en av faktorerna som gör att killar begår fler brott än tjejer. Det som är viktigt enligt dessa resonemang är att de har ett gemensamt tema, de förklarar hur individen formas. Riskfaktorer inom dessa institutioner kan forma en ungdom till att bli kriminell individ. Man ska även ha i åtanke att det under ungdomstiden man utvecklar sin personlighet och sin identitet.

Kön, klass och etnicitet är olika teman som är integrerade i alla förklaringar om närmiljön som jag nämnde ovan familj, skola och kamrater. När vi pratade om familjen så nämnde vi att föräldrarnas förhållningssätt spelar roll. Om föräldrarna har olika förhållningssätt mot sina söner och döttrar så spelar det roll, pojkar och flickor beter sig olika i skolan och pojkar dominerar i klasrummen. Vi fick även veta från ett exempel som jag tog up tidigare att ungdomen som var en pojke betedde sig olika när han umgicks med tjejer än med killar. På så sätt är det viktigt att känna till könsfördelningen när jag diskuterar förklaringar till riskfaktorer.

Klass är ett annat tema som integrerar sig med dessa tre förklaringarna. Till exempel vilken familj man kommer ifrån har en betydelse på ungdomens utveckling. Vilket bostadsområde man bor på spelar också roll eftersom det är där man hittar sina vänner och det är där man går i skolan. Finns det då hög kriminalitet i området så kan det påverka ungdomen.

Etnicitet spelar roll när det gäller att invandrare är en minoritetsgrupp som har en mindre anknytning till samhället och oftast diskrimineras av rättsystemet. Detta leder till att familjer som har etniska bakgrunder börjar utveckla relationer med varandra. Har då familjen vänner som är invandrare och där är mycket invandrare på skolan så blir det mycket lättare för ungdomen att börja umgås med bara invandrare. Detta kan minska ungdomen integration i samhället.

Mattssons teorier om kön, klass och etnicitet hjälper oss att förstå dessa kategorier och att förstå hur forskarna inom ungdomskriminalitet använder dessa kategorier. En gemensam nämnare för dessa tre teorier är att de är en konstruktion, någonting som vi människor skapar. Vår förståelse till konstruktionen av kön, klass och etnicitet kan hjälpa oss att kunna se riskfaktorer och sedan kunna förändra.

4. Analys

I detta kapitel kommer jag att introducera materialet från intervjuerna. Jag kommer att presentera socialarbetarnas olika synsätt, jämför dem med varandra, se om det finns likheter eller skillnader de emellan och jag kommer även att jämför det med forskningen. Efter det ska jag även diskutera synsättet utifrån kön, klass och etnicitet och förklara om dessa teman spelar roll och på vilket sätt.

4.1 Familjefaktor

Under andra intervjun berättade respondenten att det finns olika typer av familjer. Respondenten menade att hon har träffat ungdomar som hade ganska bra föräldrar och hade det bra hemma, men de blev ändå kriminella, spänning, droger hade lockat dem. Föräldrarna var kanske jättesnälla men hade tappat kontrollen, de kunde inte sätta gränser och ungdomen hade tagit över bestämmandet i familjen. Andra familjetypen är de ungdomar som hade kaos hemma i familjen vilket gjorde att de också blev dysfunktionella och inte längre fungerade som de skulle, om ungdomen valde då att förändra sitt liv så var kampen mycket större. Det var exempel att mamman blev psykiskt sjuk, pappan är kanske frånvarande eller missbrukare eller att det är allmänt kaos och föräldrarna brister på olika sätt. Tredje typen av familjen var att ungdomen levde i en kriminell familj där hela familjen var kriminell. Där pappan, bröderna och morbröderna försörjde sig på kriminalitet, då var det helt omöjligt för oss att jobba. Ungdomen levde i ett kriminellt system, en av dessa pojkar ”du fattar inte även om jag vill ta ett vanligt jobb vi säger kakelsättare, även om jag får ett sådant jobb, även om jag klarar skolan så fattar du inte vad jag har att arbeta emot hemma, det är svårt att ta det beslutet” han sa även: ”ja antingen tjänar jag mina pengar lagligt eller så tjänar jag de olagligt, jag kommer att klara mig oavsett” sa han, respondenten tyckte att pojken menade så här: ”jag har inga problem, du har problem med hur jag lever”.

Bergström tyckte att föräldrarnas förhållningssätt, att ha avvisande eller apatiska föräldrar hade med brottslighet att göra. Första familjetypen där ungdomar hade snälla föräldrar som inte kunde sätta gränser hemma, alltså som Bergström kallar, apatiska föräldrar (Bergström 2004, s. 26). Detta gjorde att ungdomen tog över bestämmandet i familjen. Andra familjetypen hänger ihop med forskningen på så sätt att föräldrarnas missbruk och det emotionella klimatet i familjen påverkar ungdomen (Berglund 2000 s.127-128). Även tredje

familj typen hänger ihop med forskningen, båda med Bergström och Berglund, där man menar att socialt arv eller miljö skapar normer och värderingar.

Respondent 3 förklarade om varför dessa ungdomar som lever i en kriminell familj blir kriminella. Han berättade att de har haft ungdomar där pappan, farbror, och bröderna var kriminella. Respondenten sa:

”det är klart att man blir själv kriminell, då är det väldigt liten chans att inte bli kriminell, varför? För att hans norm är kriminalitet. Han är uppväxt med kriminalitet. För honom är det inget konstigt att vara kriminell. Han hade tyckt att det var konstigt att inte vara kriminell”. Respondenten menade också att de inte fick in så många av denna typ av ungdomar för att det var väldigt svårt och nästan meningslöst att jobba med de från hemmaplan.

Respondent 4 berättade att det är en riskfaktor att ha brottsbelastade syskon, att ungdomen växer upp bland brottsbelastade syskon. Även under intervju 1 berättade respondenten att i familjen lär individen sig sina första beteende och att man efterliknar sina föräldrar och sina syskon och går efter deras fotspår, man lär sig normer. Detta framstår inte så tydligt i den forskningen jag har valt, istället står det barn kan efterlikna sina föräldrar när det gäller missbruk och misshandel (Bergström 2004, s. 26).

Utifrån detta får jag fram en bild där alla socialarbetare tyckte att det var en självklar riskfaktor när en ungdom växer upp i en familj där föräldrarna, syskonen och släkten är kriminella. Kriminalitet blir en norm för ungdomen och det blir även svårt att lämna kriminaliteten trots man går på behandling eftersom ungdomen inte har en trygg bas som han eller hon kan återvända till. Respondenterna tyckte även att andra riskfaktorer som missbruk eller sjukdom inom familjen spelade också roll eftersom man förlorar den trygga basen i familjen och ungdomen blir dysfunktionell. Däremot tar forskningen upp missbruk i familjen som en påtaglig riskfaktor (Berglund 2000 s.127-128).

Respondent 4 tyckte att det inte spelar roll att barnet växer upp med en ensam förälder. Hon menade att det räcker med att ungdomen har en ”vettig vuxen” i sin närhet som ser till att det finns mat på bordet, frågar om hur skolan går osv. Om pojkar behöver manliga förebilder eller flickor behöver kvinnliga förebilder så räcker det att dessa förebilder finns på till exempel skolan, som lärare. Detta stämmer inte riktigt med forskningen där Bergström menar att föräldrarnas frånvaro spelar roll. Under intervju 3 tog jag upp en fråga som handlade om skilsmässa. Respondenten tyckte att det kan vara en utlösande faktor. Han sa så här:

”Ja, det kan vara en utlösande faktor. Det behöver inte vara den enda faktor men den kan vara en utlösande faktor. Till exempel ett barn som är 13 år som är lite små förvirrad, det går dåligt i skolan och bla bla bla och sen föräldrarna skiljs. Det blir nog väldigt stor chock för barnet. Pappan kanske lämnar Sverige säger vi, och det blir det helt plötsligt att man tappar greppet, förebilden var kanske pappan, och nu är det bara ”Okej, nu är min pappa inte här”. Och mamman blir kanske jätte deprimerad kanske jätteledsen. Då får barnet kontroll i sitt hem, börjar komma och gå när han vill, göra saker som han vill”.

Forskningen tar upp att föräldrarnas frånvaro har samband med kriminalitet (Bergström 2004, s. 26). Respondent 4 sa att det är viktigt att ha en vettig vuxen i sin närmiljö som tar hand om ungdomen på alla sätt, är föräldrarna ofta frånvarande så finns det ingen som ser till att allting går bra för ungdomen. Skilsmässan kan också orsaka att föräldrarna blir frånvarande samtidigt som det blir en chock för ungdomen att helt plötsligt föräldrarna inte bor ihop längre.

Ungdomen får träffa de en i tagen eller kanske förlora den ena helt. Respondenten 1 berättade om en ungdom som förlorade sin pappa genom att pappan dog. Denna händelse blev som en stor chock för ungdomen och ungdomen började dricka mycket alkohol och började slåss mycket. Respondenten menade att när ungdomen kom dit för behandling så fick de bearbeta sorgen som han hade inom sig på grund av förlusten av sin far. På så sätt kan föräldrarnas frånvaro spela roll.

Bergström tar upp om övergrepp inom familjen har samband med kriminalitet (Bergström 2004, s. 26). Det stämde överrens med det som respondent 4 berättade ”Har vi till exempel två svenskar, den ene blir slagen och den andra inte så är det självklart att den som blir slagen blir den som slår”. Vi nämnde innan att det var en självklar riskfaktor när ungdomen växer upp i en kriminell familj. Det finns en risk att denna kriminella familj slår sina barn eller att barn bevittnar våld och därför kommer dessa barn att själva använda våld när de blir äldre. Detta var en annan förklaring som stärker riskfaktorn om den kriminella familjen som riskfaktor.

Det finns även en könsfördelning inom familjer. Respondent 1 sa att familjen hade reagerat ganska snabbt om tjejer börjar avvika, fast det är mer okej att killen avviker. Han sa även att det inte är okej att en tjej kommer hem vid tre på natten fast det är helt okej att killen gör det. Så det är olika hur familjer behandlar sina ungdomar. Respondent 3 sa att man behandlar tjejer och pojkar olika när de är små, man behandlar flickorna mer försiktigt och känslösamt medan behandlar pojkar lite mer att de ska klara saker själva. Respondenten uttryckte sig så

här: ”äh upp med dig du har inte så ont du behöver inte gråta liksom. Medans en tjej som ramlar kanske åå hur gick det, och det är klart om man växer upp med det så är normerna är att tjejerna inte är lika mycket utåt. För hon är så van vid att prata kanske om hur dem mår än att vara tyst”. Så att familjen spelar roll när man pratar om könsfördelning för att de hjälper till att skapa normerna för flickor och för pojkar. Detta hänger ihop med forskningen där Sandström skriver med att vi i samhället har skapat en uppfostran för pojkar och en annan uppfostran för flickor (Sandström 2000 s. 48-50) Även Mattsson tar upp detta och menar att vi agerar olika mot flickor och pojkar (Mattsson 2010 s.43-45).

Det är även viktigt att lägga märke till det jag nämnde tidigare att flickor behöver kvinnliga förebilder och pojkar behöver manliga förebilder, detta nämns båda av respondent 4 och av forskningen som påpekar att dessa förebilder behövs för att ungdomarna ska kunna identifiera sig med, får till exempel pojken inte den manliga förebilden hemma så kan leda till att pojken blir mer självständig, utlevande, aggressiv och prestationsinriktad (Sandström 2000 s. 48-50).

Estrada och Flyghet som skrev om klassbegreppet och hur klass kunde vara en riskfaktor (Estrada & Flyghet 2007, s.142,143). I vissa av respondenternas förklaringar stämde detta överrens med forskningen. Respondent 3 menade att klass hade ett oerhört starkt samband med kriminalitet. Respondenten sa så här ”Först har du ekonomiska faktorer sedan har man kontakter, vad dina föräldrar jobbar med och vilken skola de går i, vilken skola dina barn går i” så att familjen spelar en stor roll för att bestämma klass. Däremot så tyckte respondenten under fjärde intervjun att klass inte alls spelade roll och menade:

”Jag i denna kommun som är en akademisk kommun och arbetar kommun i stort, jag tänker i stora skaran så är mina klienter här, mina lagöverträdare är barn till välutbildade människor, till lärare, tingsrättspersonal, polis barn osv.”

Dessa förklaringskillnader mellan respondent 4 och respondent 3 kan bero på att respondent 4 inte arbetar eller har arbetat på låg klassade områden och därför inte har de erfarenheterna om hur klass kan spela roll. Medan respondent 3 jobbar i ett område där klass är synlig, där finns alltså hög antal lägre tjänstemän och hög antal socialbidragstagare och enligt Mattsons teorier så räknas dessa människor som underklassen (Mattsson 2010 s.67-69).

Bergströms förklaring skriver om kulturkrock och menar att vissa brott i Sverige inte räknas som brott i hemlandet (Bergström 2004, s. 36,43-44). Det stämde överrens med det som respondent 2 sa. Hon sa så här:

”att röka marijuana eller cannabis är inte förbjudet i många länder. Det finns en väldigt liberal syn bland vissa föräldrar på just cannabis medan de är oerhört strikta när det gäller alkohol. Däremot så är svenska familjer: ja men en öl gör väl ingenting, men däremot cannabis är de jätte strikta, att det är olagligt”.

Familjen som kommer från ett annat land kan ha olika normer än familjer som bor i Sverige. Detta spelar roll när det kommer till normer som klassas som brott i Sverige. Första tre respondenterna tyckte inte att det spelade roll att man kom från ett annat land när det gäller annat än det jag nämnde. Därför så stämmer inte deras förklaring med forskningen. Respondent 4 tyckte att det spelade roll att man hade en invandrar bakgrund. Respondenten arbetar i en kommun där antalet invandrare inte är hög, vilket gör att hon inte har lika mycket erfarenhet som de andra tre respondenterna som jobbar på ett område där antalet invandrar är jättehög och deras klienter är bara invandrare. Respondent 4 tyckte att det spelade roll i ungdomens utveckling och uttryckte sig så här:

”Jag tror att det finns kulturella skillnader. Jag tänker att man är så dum, äh jag fattar inte om man inte tycker att det inte spelar roll! Om vi säger att ett område bor många invandrare och där är massor med människor som har varit med om hemska saker, saker som de har varit med emot sin vilja, så tror jag att det spelar roll. Det spelar ingen roll att man blir kriminell, men det spelar roll i ens utveckling”. Detta stämmer till en viss del till Mattssons teori om klass där hon menade att etnicitet är känslan av samhörighet för en grupp som oftast är relaterad till kultur som innebär språk, religion, seder och traditioner (Mattsson 2010 s.76,77).

Respondent 4 drog även ett exempel: ”Jag har en kille som kommer från ett annat land men också har flera diagnoser och har föräldrar som inte mår så bra p.g.a. vad de har upplevt ska in i ett nytt samhälle, förstå språket, hans förutsättningar är inte så bra. Jag kan förstå varför han har gjort så som han har gjort faktiskt, och jag är helt övertygad om att det är just de anledningarna”.

4.2 Skolan som både skyddsfaktor och riskfaktor

Respondenterna tyckte att det var både och. I första intervjun tyckte respondenten att i skolan får man en annan uppfostran, där man lär sig etikett, lärdom, kunskap och träning inför livet, allt som föräldrarna inte kan ge. I skolan tränar man att vara tillsammans i grupp. Man får en värdering på hur man har presterat som betyg och liknande. Man har de bitarna där om hur man klarar sig i samhället. Det är första instansen till vuxen livet. Respondenterna under

andra, tredje och fjärde intervjuerna tyckte att det var en oerhört stor riskfaktor om man inte har en väl fungerande skola. Respondent 2 sa:

”Skolk brukar vara de första symptomen på att någonting är fel. Går de inte i skolan så är dem i en oerhört riskzon för kriminalitet och missbruk. Går man på vårt ställe så måste man ha någon form av sysselsättning, har man inte det så jobbar vi för att man ska ha det”.

Respondenten menade att det var viktigt att ungdomen hade en sysselsättning. Hon berättade att man försöker hjälpa ungdomarna som inte gick till skolan och inte hade någon sysselsättning genom att hitta praktikplatser eller genom att samarbeta med familjen för att pusha ungdomen att gå till skolan. Respondent 4 berättade samma sak och sa så här:

”Skola lägger man stor fokus på just för tillfället, vi vet att när ungdomarna har en sysselsättning, det kan titta på statistik hos polisen att när det är lov eller när ungdomarna är lediga och inte har någon struktur eller en sysselsättning som skapar en struktur att man valnar åtta på morgonen och går och lägger sig tidigt, man har något man går till, man har någon som noterar att man inte är där. Att då sker det mycket mer brott och problem alltså på sommarlovet eller under en ledigtid”.

Är ungdomen inte i skolan så är det en risk att ungdomar hamnar i ett missbruk eller kriminalitet. Det stämmer bra överrens med det som Bergström tar upp i sin bok. Han menar att lärarens bedömning är den bästa instrument för att mäta framtida kriminalitet. Han tar upp skolk, avbruten skolgång, avhopp från skolan, låg prestation och ointresse för framtiden är tidigare beteenden (Bergström 2004, s. 32). Dessa tidiga beteenden är både ett tecken på att någonting är fel men också är riskfaktorer som kommer att påverka ungdomen negativt om man inte gör någonting åt det. Fungerar det inte i skolan så finns andra möjligheter där det kanske fungerar som till exempel att fixa en praktikplats åt ungdomen så att han eller hon får en struktur i sitt liv och lära sig ta ansvar.

Respondent 3 sa att skolan inte alltid behöver vara en skyddsfaktor, utan kan vara en riskfaktor i sig:

”Skolan är en ganska stor faktor, på ett sätt kan det ju bli om du är väldigt misslyckad i skolan. Mobbning, många små som har blivit mobbade tänker när de blir stora nu ska jag fan inte bli mobbad och kanske börjar göra saker för att få en identitet, börja röka, börja umgås med äldre och helt plötsligt är du lite ball och får lite respekt. Gruppträck kommer oftast, man

får ju tänka att ett barn umgås från 08:00 till 15:00 i skolan, en plattform där ungdomarna träffas är skolan. Är skolan då ingen miljö för att lära sig där man lär sig kunskap utan skolan är en oerhört stressande faktor. Om du går till en skola där det är väldigt högljudd och läraren inte har kontroll och eleverna flippar ut helt och hållet då är det väldigt hemskt för eleven som är där för att lära sig det är väldigt stressande faktor. Man kan säga att man hade aldrig i helvete godkänt en vuxen arbetsplats så som man godkänner barnets arbetsplats. Det är bara för att man inte ser skolan som arbetsplats för barnen, men skulle man börja se det så hade man aldrig i helvete godkänt det, man hade brutit mot så många regler som inte finns. Snacka om bara diskriminering, könsord, hade jag gått och kallt min kollega här för hora så hade det inte gått så långt innan jag hade fått sparken, men inom skolvärlden så går det bra att kalla hora som det vore nothing. Alltså alla de faktorerna spelar ju roll för mig, det bygger ju upp mig”.

Dessa riskfaktorer hänger ihop med forskningen på så sätt att de kan göra att pojkar och flickor misslyckas i skolan. Enligt Berglund så klarar flickorna sig bättre än pojkarna genom dessa misslyckanden, han menar att pojkar inte bryr sig och istället försöker de hitta felet i på omgivningen medan tjejer skyller på sina egna förmågor och försöker kanske plugga och kämpa lite mer (Berglund 2000 s.157-162).

När vi pratar om klass och etnicitet så finns det några faktorer som var viktiga enligt respondent tre och fyra. Om man bor på ett bostadsområde som är låg klassad av samhället och där bor många kriminella kan smittorisken i skolan vara stor, menar respondenten under fjärde intervjun: ”Smittorisken för de negativa beteendena är större än själva syftet som man är där för. Övningarna lär du dig inte så mycket av än som du lär dig under pausen”.

Respondent 3 tyckte att skolorna på det området han/hon jobbade på var det en resurs fråga och uttryckte sig såhär:

”Det är en resurs fråga. Tänk dig om jag som lärare ska ha 25 elever, du har kanske 20 % som inte pratar svenska, sen har du kanske 20 % eller 30 % som är födda i Sverige men ändå inte kan prata svenska eller har väldigt fattigt språk, förutom det så har du ett par elever som mår jävligt dåligt för att de har precis kommit från krig eller vad som helst sen har du de elever som deras föräldrar mm. Och du är ensam lärare!”

Klass och etnicitet och var ungdomen bor spelar därför roll. Ett bostadsområde som har stor antal invandrare, där är låg klass, fattigdom och många som har missbruksproblem eller

kriminellt beteende kan samlas på en och samma skola. Därefter kommer det att ha inverkan på eleven som går där. Ungdomarna smittar varandra och skolan blir en dålig miljö, Där eleven bl.a. lär sig missbruk och kriminalitet av sina kamrater. Respondent tre sa även såhär:

”Men det är klart att gruppsyck av vänner i skolan påverkar lätt och man börjar göra saker som man inte vill”.

Dessa förklaringar stämmer överrens med forskningen där Berglund beskrev att skolan är viktig för ungdomens utveckling av sin identitet (Berglund 2000 s.157-162). Umgås ungdomen med klasskamrater som har kriminellt beteende från 08:00 till 15:00 dagligen så kommer ungdomens identitets utveckling att ha en stor inverkan från dem andra. Ungdomen träffar kanske dessa klasskamrater som har ett kriminellt beteende utanför skolan också och när de träffas i skolan så hittar de på saker tillsammans.

4.3 Vänners påverkan

Respondent 1 tyckte att alla påverkas av sina vänner mer eller mindre, speciellt ungdomar som inte har hitta sin identitet än. Han tyckte att ungdomarna kunde påverkas på detta sätt:

”Då är det rätt schyst att kunna luta sig tillbaka och vara som en i gruppen och påverka varandra, säger han att den är fattig ja men då är den fattig fast man har ingen aning själv, säger han att vi ska plocka honom så plockar vi honom för tillsammans är de starka, och de har inte hittat sitt jag än, man får av sina vänner status, respekt, trygghet, kärlek. Vännerna har jättestor plats för de själva, vänner kan man vara någon annan än vad man är hemma, där får man lov att andas ut lite, det behöver inte alltid vara respekt, utan att man kan skoja till det och så. Det är en annan roll man har med vännerna”.

Respondent 2 tyckte även samma sak:

”det kan vara så att ungdomen har ett dåligt självförtroende, är svag och har svårt att säga nej, att man lätt hänger på saker när kompisar, komigen, komigen nu sticker vi, häng med, vi ska råna. Då är det inte så lätt att säga till sina kompisar NEJ alla gångerna de fråga, det kan vara enormt tryck”.

På så sätt kan man påverkas av sina vänner, man gör saker som man inte är medveten om. Eller är medveten men samtidigt inte vill förlora sina vänner för att man inte vill förlora den

här statusen, respekten, tryggheten och kärleken. Respondent 3 pekade också på att ungdomen faktiskt får ut något utav att tillhöra en kriminell grupp.

”Plus att du får ut någonting av det ganska snabbt. Du blir ju någonting och får respekt från början. Ordet respekt är egentligen rädsla men det är skitsamma i deras värld är det respekt de får. Man får saker rent materiellt man börjar tjäna pengar på det man gör, så enkelt är det. Och om inte man har en familj i sitt hem så blir ju det ens familj, och då blir det lätt att jag ställer upp för dig så som du ställer upp för mig, till exempel: Ey det är slagsmå här brorsan du får komma och hjälpa mig, då kommer man att hjälpa honom för om jag hamnar i samma situation så vet jag att de kommer att hjälpa mig. Helt plötsligt kommer tjänster att bli gentjänster. Nu är du skyldig mig en tjänst! Och skulle du inte göra det, okej mannen då är du en fitta, du kommer inte ens att hjälpa mig? Okej, vi hälsar inte ens på dig!”

Gentjänster är en annan förklaring på hur ungdomen kan påverkas rejält av sina vänner. Inte bara påverkas utan hamnar i situation som är svår att ta sig ur. Det är lätt för ungdomar att hamna i ett kriminellt umgänge. Dels för att man tjänar på det, och dels för att ungdomen har andra riskfaktorer som pushar honom eller henne att välja just de kompisarna. Men även att ungdomen får stöd av de och kanske hittar sig själv i dem. De som inte hamnar i sådana gäng menar respondent 3 är de som har en stark familj. En familj som hjälper ungdomen att bygga upp sin självförtroende och blir självsäker och kan då hålla avstånd från dessa vänner. Respondenten menar även att idrottstränare har försökt gå in här och hjälpa ungdomarna att ha den positiva grupp känslan genom idrott. Respondent fyra tyckte att vännerna påverkade varandra och att lärarna på skolan måste se till att ungdomar som påverkar varandra negativt inte ska hänga ihop:

”När man umgås med en vis person så blir man lugn och sköter sig och när man umgås med en annan så kan man bli annorlunda, kanske aggressiv och så”.

Dessa olika förklaringar stämmer överrens med det som Jonas Ring tar upp om att ungdomen kan bli påverkad på tre sätt, svagt fördömande av brott, praktiskt underlättande och social support (Ring 1999 s.164-165). Jag nämnde innan att om man växer upp bland en kriminell familj så blir kriminalitet en norm för ungdomen. Det är likadant om ungdomen växer upp bland kriminella kompisar, det blir också en norm för gänget, utöver det får ungdomen support från sina vänner. Support kan vara tjänster, gentjänster, respekt, kärlek osv. Ungdomarna lär sig av varandra ganska snabbt. De första tre respondenterna använder sig av

en behandling metod som heter ART (Aggression Replacement Training) som innebär bland annat att man samlar ungdomarna och arbetar med de i grupp. Detta arbetssätt är kritiserad berättade respondent 2 och fyra, eftersom ungdomarna kan stärka och lära sig av varandra därefter blir de kriminella ihop. Kamraterna kan ha så starka samband sig emellan och varandras åsikter blir så viktiga för varandra. Detta nämns båda av respondenterna och av Ring.

Jag frågade respondent 3 om det fanns kriminella som var homosexuella så svarade han så här: "Jag tror att den kriminella världen är väldigt macho kultur. Det är väldigt det här överdrivna manliga". Berglund skriver att kriminalitet är väldigt manligt och att flickor dras till farliga killar (Berglund 2000, s.184-186).

Dessa två förklaringar stämmer överrens ihop. En annan sak som jag hade lagt märke till var att under alla mina fyra intervjuer så varje gång respondenterna ville dra ett exempel så handlade det om en pojke. De gångerna de nämnde flickor var när jag själv fråga om det. Respondent tre berättade också att det var väldigt traditionellt att unga tjejer dras till äldre och farliga killar som oftast utnyttjar dessa tjejer och tvinga de att långa osv. Klass och etnicitet kan även spela roll här. Bor man på ett lågklassat område där det är hög brottslighet så råkar ungdomen kanske träffa kompisar som håller på med det och bara dras in i det också. Eller att man kanske har kompisar som är bara invandrare vilket gör att man kan känna utanförskap och enligt Estrada & Flyghet har utanförskap ett samband med kriminalitet (Estrada & Flyghet 2007, s. 192,193,198).

4.4 Finns det en biologisk förklaring bakom ungdomskriminalitet?

Respondenterna svarade olika på den frågan, respondent ett, två och fyra tyckte att den biologiska processen spelar roll på så sätt att ungdomen kan till exempel bli mer aggressiv på grund av att man har ADHD (Hyperaktivitetssyndrom med uppmärksamhetsstörning) eller på grund av det höga testosteronet hos killar. De tyckte även att det biologiska kan spela roll om den kombineras med andra riskfaktorer. Ungdomar med ADHD är överrepresenterade, och man har märkt på att många ungdomar är väldigt impulsiva och detta kan leda till att man inte längre kan hantera sin ilska. Många som har ADHD är överrepresenterade när det gäller misshandel eftersom de har svårt att kontrollera sig själva. Spänning är en ytterligare en orsak, att man gör det som en kul grej.

Respondent 4 sa:

”Jag kanske inte var så kriminell människa för jag har inte etablerade kriminella tankemönster. Utan jag är mer impuls styrd, kan inte hantera mitt humör, jag tar med mig min ilska från imorse och slutar med att jag begår en kriminell handling”.

Respondenterna 1 och 2 tyckte inte om att prata om en biologisk förklaring, men tyckte ändå att det kunde spela roll. De tyckte att denna förklaring inte är en ensam faktor. Den kan spela roll om den kombineras med andra riskfaktorer. De menade att det fanns de ungdomarna som hade dessa bokstäver som ADHD och liknande men ändå inte hamnade i kriminalitet.

Respondent 3 var helt emot denna förklaring och menade att

”Om det skulle vara en genetisk problematik så vad är lösningen då? Ska man gå in och operera gener och så?”

Låt oss gå tillbaka till forskningen och se om det finns likheter eller skillnader med respondenternas förklaringar. Bergström tog upp några beteenden som hade samband med kriminalitet. Han la vikt på beteenden som sensationssökande och stimulans som inte dök upp under intervjuerna. Det enda som var gemensamt mellan Bergströms förklaring och mina intervjuer var att dessa ungdomar var utåtriktade och hade låg impuls kontroll (Bergström 2004, s. 30-31).

Bergström skriver om enzymet MAO och förklarar hur det har ett samband med kriminalitet. Personer som har låg halt av enzymet tenderar att ha sensations och upplevelsesökande som är ett beteende som är vanligt bland kriminella. (Bergström 2004, s. 30-31).

Ingen av respondenterna har pratat om just det här enzymet, men respondent 1 hade en synsätt som kan ha samband till att söka sig en upplevelse och samband med olika neuropsykiatriska sjukdomar som han kallar för bokstäver:

”Sedan kan det vara att de bor i område X och man triggas av varandra och sedan i kombination med de här bokstäverna och sedan träffar man någon annan som har samma kombination, ja det är kört, och så har man tittat på en scarfilm innan eller någon annan mafia film, sedan är det igång, sedan lyssnar man lite på 50 cent musik och sedan tillsammans med det ja det är igång, det är igång”.

Utifrån den forskningen som jag har valt kan jag inte koppla denna förklaring till klass eller etnicitet. Respondent 3 sa att invandrare inte var en homogen grupp. Däremot kan den biologiska aspekten kopplas till kön. Under intervju 2 och 4 berättade respondenterna att

killar har mest testosteron i kroppen under ungdomstiden och det kan påverka de till att bli aggressiva. Detta resonemang nämns även av Sandström där han menar att hormonet kan vara en av faktorerna som gör att killar är den överrepresenterade gruppen inom brottsligheten. (Sandström 2000 s. 48-50).

4.5 Övriga riskfaktorer

Fattigdom är en riskfaktor enligt respondenterna ett och två. De menade att fattigdom i andra länder som till exempel Afrika skiljer sig från fattigdom i Sverige, i andra länder gör man det som en överlevnadsstrategi. Här i Sverige handlar det om att ungdomarna vill ha en ny Iphone, märkes kläder osv. på grund av att man har en rikemansproblematik. Det materiella har blivit väldigt viktigt för många människor för att man ska känna sig som en del av samhället, annars kan man hamna i utanförskap. Alltså fattigdom kan leda till utanförskap.

Bostadsområde har även varit en viktig faktor. Hur man lägger fram riskfaktorer som kan finnas i ett bostadsområde har varit olika mellan respondenterna. Respondent ett menade att detta område inte har några som helst problem, utan det är media som har skapat en stämpel på området som ungdomarna nu lever efter, man bara följer vågen. Respondenten berättar att det är coolt för ungdomarna att säga att man kommer från område X när man är inne på staden, för då är man tuff och farlig.

Utanförskap som skapas av olika anledningar som fattigdom, stämplat bostadsområde och att vara invandrare. Respondent 3 tyckte att invandrare lider av utanförskap och även respondent två berättar

”När man kommer till Sverige och inte känner sig delaktig, föräldrarna får inget jobb, att de inte är alls integrerade i samhället, då känner man inte den här känslomässiga kopplingen till landet, att man inte känner lojalitet och att följa lagar och regler. Utanförskap i sig kan ju skapa det”

Denna förklaring stämmer överrens med Estrada och Flyghets förklaring där de menar att personer som har mer anknytning till samhället förlorar mer när de begår brott än personer som inte har anknytning till samhället. Eftersom invandrare lider av utanförskap och har mindre anknytning till samhället så förlorar dem mindre när de begår ett brott. Men det kan även vara svenskar som på grund av olika anledningar hamnat utanför samhället (Estrada & Flyghet 2007, s. 192,193,198).

En av Bergströms förklaringar är att det kan bero på att vissa beteendemönster eller problem som den kriminella har tagit med sig hit i Sverige. Andra generationen invandrare begår färre brott än sina föräldrar (Bergström 2004, s. 36,43-44). Detta resonemang har inte nämnts av respondenterna.

5. Sammanfattning och kritisk diskussion

I analysen fick jag reda på socialarbetarnas olika förklaringar om riskfaktorer till ungdomskriminalitet. Många av dessa förklaringar stämde överrens med forskningen och några inte. Riskfaktorer som är kopplade till familjen är en av de viktigaste faktorerna enligt respondenterna och särskilt om det finns kriminalitet inom familjen. Är familjen kriminell så har inte ungdomen en trygg bas längre och kriminaliteten normaliseras hos ungdomen. Därför blir det svårt för en behandling att lyckas om ungdomen bor hemma hos en kriminell familj. Även psykiska sjukdomar, missbruk eller kaos i familjen kunde vara riskfaktorer som kunde bidra till att ungdomen utvecklar kriminalitet. Detta resonemang hänger ihop med forskningen men forskningen som jag har valt lägger inte så stor vikt på riskfaktorn om kriminaliteten inom familjen så som respondenterna gör.

Könsfördelning mellan pojkar och flickor i familjen, familjens klass och etniska bakgrund är teman som inte gick att undvika när respondenterna talade om riskfaktorer inom familjen. Forskningen presenterade även dessa teman och mycket stämde överrens med respondenternas förklaringar. Riskfaktorer inom familjen och dessa tre teman hänger ihop och bidrar tillsammans till att påverka ungdomens utveckling av sin identitet.

Skolan är liksom familjemiljön, skolan är en skyddsfaktor och om det inte fungerar i skolan så blir den en riskfaktor för ungdomen och ungdomens utveckling. Frånvaro, låg prestation, dåliga betyg, och att det inte fungerar i skolan helt enkelt är en viktig riskfaktor enligt både respondenterna och forskningen. Ägnar inte ungdomen sig åt skolan så befinner han eller hon sig i en riskzon för missbruk, kriminalitet och annat. Kön, klass och etnicitet har även varit viktiga teman som på olika sätt kunnat bidra till att utveckla ännu mer riskfaktorer på skolan.

Kamraterna påverkar ungdomens utveckling av sin identitet, men skillnaden här inte bara att ungdomen påverkas utan påverkar dem också. Alltså vänner har en påverkan på varandra när det gäller deras utveckling av identitet men även lär sig av varandra. De lär sig livsstil, normer, beteenden och attityder. Om ungdomen har hamnat i ett kriminellt gäng så lär de sig hur de blir kriminell, eller hur de begår brott. Att begå brott blir däremot normalt för ungdomen och utöver det så får ungdomen support och stöd av sina vänner, både forskningen och respondenterna tog upp detta resonemang. Att vara i ett gäng är man alltid starkare än att vara ensam. Kön, klass och etnicitet spelar också roll när jag diskuterade kamrater och gäng med respondenterna. Brott begås oftast av män och kriminalitet är känt för att vara typiskt

manligt. Det finns även tjejer som begår brott men de är inte lika många som killar och de begår andra sorts brott än killar som snatteri, små langning, missbruk osv. Killar är kända för misshandelsbrott, rån osv. Klass spelar roll som jag nämnde tidigare så finns det ett samband mellan att bo i ett lågklassat område och kriminalitet. Etnicitet kan spela roll för att utanförskap spelar roll, utanförskap kan leda till kriminalitet. Har ungdomen en etnisk bakgrund och umgås med vänner som har etniska bakgrunder som lider av utanförskap så har det ett samband med kriminalitet. Många av dessa ungdomar har en repressiv syn på samhället.

Det är viktigt att även nämna att det finns ungdomar som har en bra uppväxt och allting fungerar bra i närmiljön men trots det väljer att begå brott. Kriminalitet i sig lockar dessa ungdomar eftersom ungdomen får ut ganska snabbt någonting utav det som till exempel: status, pengar, droger osv. kriminalitet kan leda till missbruk och tvärtom. Vissa av respondenterna tyckte att biologi spelade roll till exempel att ungdomen är aggressiv, impulsiv, upplevelsesökande osv. Det är därför misshandelsbrott begås oftast av killar, eftersom det höga testosteron hormonet i kroppen har visat sig att samband med aggressiviteten.

Förklaringarna från dessa socialarbetare har varit praktiska förklaringar som har byggt på upplevelser och erfarenheter. Därför kunde förklaringarna se olika ut eftersom personerna har haft olika upplevelser och egna erfarenheter. Deras förklaringar var oftast förknippade med händelser från verkligheten medan forskningens förklaringsmodeller var mest teoretiska förklaringar som inte var knutna med exempel från verkligheten. Det har varit intressant att läsa i böcker och få reda på förklaringsmodeller om riskfaktorer och ännu mer intressant att intervjua socialarbetare som jobbar med det, eftersom de kunde koppla till berättelser och exempel från verkligheten. Man kunde generellt se likheter i förklaringarna hos första tre respondenterna som jobbade på en och samma ställe och däremot skillnader jämfört med sista och fjärde respondentens förklaringar. Respondent fyra jobbade inom en annorlunda kontext. Hon jobbade inom en kontext där det inte fanns till exempel klass eller invandrar problematik. Enligt det kontextuella perspektivet som jag tog upp tidigare i texten så har hon inte dessa erfarenheter så som de andra tre respondenterna.

Ett intressant ämne att forska vidare på är den biologiska förklaringsmodellen. Eftersom beteenden som aggressivitet, impulsivitet, sensationssökande osv. har ett samband med

kriminalitet så är det intressant att forska vidare i orsakerna som ligger bakom dessa beteenden, Finns det andra biologiska förklaringar som har samband med kriminalitet? Fast sådana studier brukar oftast vara kopplade till biologiska forskare. Det blir svårt för en socionom att utföra, men inte helt omöjligt.

5.1 Kritik

Som jag har nämnt tidigare i min problemformulering så är det viktigt att känna till riskfaktorerna för att kunna jobba med förebyggande arbete och behandling för kriminella ungdomar och ungdomar med avvikande beteende. Men vad betyder detta för ungdomen och ungdomens utveckling att vi talar om risker och riskfaktorer? är det bra eller är det dåligt? Detta är kritik mot "risk" tänkandet som är präglat i den här uppsatsen.

5.1.1 Anthony Giddens

Giddens beskriver högmoderniteten (efter industrialiseringen start från 1900-talet) full av möjligheter men också av risker och faror som tränger sig in i individens självidentitet och känslor. Moderniteten tvingar oss att hitta oss själva genom en process som består av intervention och förändring, detta enligt Giddens är en process för skapandet av individens identitet. Giddens beskriver att det traditionella identitetsskapandet som innebär att överföra kunskap från generation till generation har börjat försvinna. Barnets socialisation har börjat allt mer styras av råd och anvisningar från experter som barnläkare, pedagoger osv. Att leva i en riskkultur enligt Giddens innebär oro och osäkerhet i det vardagliga livet. Han menar att när individen lever i ett risksamhälle så betraktar individen små problem/risker som stora speciellt om individen inte känner tillit för samhället och individen börjar anpassa sitt liv efter att hantera dessa risker (Giddens 1997).

Respondent 3 sa att avvikande beteende är en del av ungdomen, att nästan alla ungdomar gör någonting avvikande under ungdomstiden. Som vi har studerat i denna uppsats har många av dessa avvikande beteenden samband till kriminalitet, detta gör att dessa beteenden betraktas som risker och riskfaktorer. Enligt Giddens så påverkar detta tänkande individen/ungdomen på så sätt att han/hon börjar anpassa sitt liv efter riskhantering. Detta påverkar ungdomarna negativt, eftersom ungdomarna kommer att betrakta alla sina beteenden som risker. Risker som måste hanteras genom förändring. När ungdomens beteende betraktas som risk måste ungdomen ändra på sig själv för att hantera denna risk. Kritik mot detta tänkande är viktig eftersom Giddens menar att dagens (industrialismens) samhälle är full av risker. Genom att

tala om risker och använda risker i vårt tänkande och handlande gör att vi bidrar till att skapa ett risksamhälle som går ut på att individer anpassar sina liv efter riskhantering.

5.1.2 Det socialkonstruktivistiska perspektivet

Människor tillräknas och anpassar sig efter sociala stereotypa värderingar och klassificeringar. Denna process sker även mellan medborgare och statliga välfärds organisationer. Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet skapar statliga verk och professioner nya sociala problem genom vetenskaplig kunskapssamling och social kategorisering. Det socialkonstruktivistiska perspektivet i kombination med stämplingsteori har en analytisk förmåga genom att lägga märke till klassificeringar och stigmatiseringsprocesser i samhället som i sin tur producerar sociala problem. Perspektivet används även för att kritisera myndigheters kultur och handlande som medverkar för att göra små problem större och till att skapa nya sociala problem (Meeuwisse & Swärd 2002 s.88-89).

Genom att göra en forskning kring riskfaktorer så har jag i slut endan ett syfte att hjälpa ungdomar att inte hamna i en kriminell bana. Men enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet kan studien istället medverka att förstora sociala problem och klassificera individer i olika kategorier. I detta arbete har jag fört olika resonemang och komma till olika slutsatser som till exempel: att vara invandrare har samband med kriminalitet, individer med ADHD har samband med kriminalitet eller att komma från en "kaos" familj har samband med kriminalitet. Sådana slutsatser gör att små sociala problem blir stora och skapar klassificeringar. Dessa klassificeringar leder i sin tur till stigmatisering. Därför så ska jag redogöra kort om stämplingsteori.

5.1.3 Stämplingsteori

Stämplingsteori innebär att en individ stämplas som avvikare genom att ha ett socialt problem. Det handlar om hur människor i samhället uppfattar vad ett socialt problem är och vilka personer som avviker. Detta kopplas även till personens egenskaper som personlighet, socialbakgrund osv. Teorin lägger fokus på de personer som lyckas stämpla och stärka dessa avvikelser (Meeuwisse & Swärd 2002 s.79-80).

Genom att komma till sådana slutsatser som jag har nämnt ovan och genom att sätta människor i olika kategorier (kategorier som har samband till kriminalitet) så har man enligt stämplingsteori lyckats stämpla dessa individer och stärka dessa avvikelser. Som Respondent 3 nämnde så är avvikande beteende en del av ungdomen. Därför behöver ungdomar leva

ungdomstiden även om den avviker. Ungdomar behöver inte ingå i kategorier och bli stämplade p.g.a. avvikelser eftersom detta medverkar till att skapa återigen ett risksamhälle.

Risksamhället är negativt för ungdomar eftersom ungdomarna måste anpassa sig efter att undvika dessa risker/avvikelser. Till exempel genom att säga till en ungdom att du har ADHD och därför är du i riskzon för kriminalitet leder till att ungdomen måste anpassa sitt liv för att hantera denna risk. Genom att skapa risksamhälle kommer även ungdomens omgivning att betrakta honom/henne som risk och fara. I slut endan kommer ungdomen att bli stämplad och bära en börda som andra har skapat. Ungdomar behöver inte behandlas med risktänkandet och däremot behöver kärlek, stöttning, tillit till andra och behöver se sina avvikelser som normala beteenden som kan drabba vem som helst.

Med detta menar jag inte att forskningen ska låta bli att studera kring riskfaktorer utan tvärtom, det kan hjälpa oss att förstå kriminaliteten. Men i så fall det är viktigt att avhålla sig från de negativa påföljderna som risktänkandet kan medföra.

Referenser

Bryman, Alan (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Bergström, Gunnar (2004) *kriminalitet som livsstil*. Stockholm Mareld.

Berglund, Stig-Arne (2000) *Social pedagogik, i goda möten skapas goda skäl*. Lund, Studentlitteratur.

BRÅ-rapport (2001) *Kriminell utveckling – tidiga riskfaktorer och förebyggande insatser*.

Finns att hämtas:

(http://www.bra.se/extra/faq/?module_instance=2&action_question_show.144.0.=1) hämtad den 28 juni 2011.

BRÅ-artikel (2003) *Ny forskningsrapport: Anpassad behandling är bäst för kriminella*

ungdoma. Finns att hämtas: (http://www.bra.se/extra/news/?id=89&module_instance=7)

hämtad den 28 juni 2011.

BRÅ-rapport (2008) *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007*. Finns att hämta:

(http://www.bra.se/extra/faq/?module_instance=2&action=question_show&id=478&category_id=0) hämtad 28 augusti 2011.

Estrada, Felipe & Janne Flyghet (2007) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Pozkal Poland, Studentlitteratur.

FoU-rapport (2005) *Riskfaktorer för normbrytande beteende*. Stockholm, Forsknings- och

Utvecklingsenheten. Finns att hämta på: (<http://www.prevention.se/PDF/2005-17.pdf>) hämtad den 2011-06-28.

Giddens, Anthony (1997) *Modernitet och själv identitet, självet och samhället i den sen moderna epoken*. Göteborg, Daidalos.

Gustavsson, Maria (2005) *Potentialer för lärande i processoperatörsarbete - Ett kontextuellt*

perspektiv. Pedagogisk Forskning i Sverige årg 10 nr 3/4 s 244–255. Finns att hämta på

http://www.ped.gu.se/biorn/journal/pedfo/pdf-filer/gustavsson_m.pdf (hämtad 2011-08-08).

Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö, Liber.

- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund, Student litteratur.
- Lagerberg Dagmar, Sundelin Claes (2000) *Risk och prognos i socialt arbete med barn – forskningsmetoder och resultat*. Stockholm, Gothia.
- Mattsson, Tina (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete*. Malmö, Gleerups Utbildning AB.
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund, Studentlitteratur, 297 s.
- Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2002) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm, Författarna och bokförlaget natur och kultur.
- Ring, Jonas (1999) *hem och skola, kamrater och brott*. Stockholm, Kriminologiska institutionen, Stockholm universitet. Avhandlingsserie Nr 2
- Sandström, Stefan (2000) *ungdomsvåld orsaker och åtgärder*. Stockholm, Liber.
- Sarnecki, Jerzy (2009). *Introduktion till kriminologi*. Lund, Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgängligt: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (hämtad 2011-03-23).
- Wolming, Simon (1998) *Validitet ett traditionellt begrepp i modern tillämpning*. Pedagogisk forskning i Sverige Årg3 Nr 2. . Finns att hämtas <http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/wolmingx.pdf> (hämtad den 2011-0715).

Bilaga 1

Information inför intervjun

Hej!

Jag är socionomstuderande vid Lunds Universitet och har som ett uppdrag att skriva en c uppsats. Uppsatsen kommer att handla om ungdomskriminalitet, om hur ungdomar hamnar i kriminalitet, och vad riskfaktorerna är utifrån socialarbetarnas synsätt. Uppsatsen kommer även att undersöka hur socialarbetarna använder forskningen, eftersom det påverkar deras synsätt på hur de förstår ungdomskriminalitet, detta är viktigt eftersom det avgör interventionerna.

Genom din deltagande i form av intervju kommer jag att få kunskap som är relevant för min c uppsats. Deltagandet är frivilligt och kan avbrytas. Hur lång tid intervjun kommer att ta är svårt att räkna men tanken är att det ska vara max en timme. Jag kommer även att spela in samtalet via en Iphone.

Anonymitet

Person uppgifter kommer att lagras och avrapporteras på sådant sätt att de intervjuade inte kan identifieras av andra. Uppgifter om den enskilda är insamlade för forskningsändamål och får ej användas för annat än forskningen.

Amar Said

Socionomstuderande vid Lundsuniversitet

Mejladress amar_said_21@hotmail.com

Telnr 0737312012

Handledare

Tabitha Wright Nielsen

E-post: tabitha.wright_nielsen@soch.lu.se

Bilaga 2

Intervjufrågor

Berättelse

1. Vad har du för utbildning?
2. Hur länge har du varit socionom?
3. Vad har du arbetat med?
4. En kort beskrivning av din arbetsplats, och hur ser dina arbetsuppgifter ut?

Definitioner

1. Hur definierar du kriminella ungdomar? Eller ungdomskriminalitet?

Orsaker

1. Vad är det som gör att ungdomar börjar begå brott och blir kriminella ungdomar?
2. Tror du att det finns medicinska orsaker? Som att man har ADHD?
3. vad har familjen för roll?
4. Vad är skolans roll?
5. Kan ungdomen påverkas av sina vänner?
6. Spelar bostadsområdet roll för ungdomarna?

Kön

6. När man pratar om kriminalitet så pratar man oftast om pojkar, varför är det så tror du?
7. Finns det kriminella flickor? Vad är det som får flickorna att ta den livsstilen?

Etnicitet

1. Spelar det roll att ungdomen har en etnisk bakgrund?